

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การปฏิรูปการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นหัวใจในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเปลี่ยนจากการเน้นครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจากการคิด การวิเคราะห์ การทำงานที่ตนเองต้องการด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการปฏิรูปการเรียนการสอน โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรระดับต้น คือ ในระดับก่อนประถมศึกษา จึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา นักวิชาการ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและวิธีการ ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไปนี้

1. ความหมายของการปฏิรูปการเรียนการสอน
2. ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิรูปการเรียนการสอน
3. การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)

Rajabhat Mahasarakham University

5. การจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

6. ปัจจัยที่เกื้อหนุนการจัดกระบวนการเรียนการสอน
7. แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเข้าสู่มาตรฐาน
8. จุดเน้นกระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ
9. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
10. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
  - 10.1 ความหมายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
  - 10.2 ความสำคัญการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
  - 10.3 ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
  - 10.4 หลักสูตรก่อนประถมศึกษา 2540
  - 10.5 แนวการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา
  - 10.6 การจัดสภาพแวดล้อมแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา
  - 10.7 คุณสมบัติของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

10.10 การดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอน ของสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดมหาสารคาม

10.11 การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดมหาสารคาม

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

11.1 งานวิจัยในประเทศ

11.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมายของการปฏิรูปการเรียนการสอน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2543 : บทนำ) ได้กล่าวถึง
การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนว่า การปฏิรูปการเรียนการสอน ช่วยให้คนไทยเป็น
คนมีความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของความเป็นคน ของผู้อื่นและสรรพสิ่งทั้งหลาย
รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองได้ดีเป็น
คนมีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎกติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์
และเสียสละ เพื่อส่วนรวม มีความสามารถในการใช้ศักยภาพของทั้งสมองซีกซ้าย และซีก
ขวา อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ความสามารถในการสื่อสาร การคิดคำนวณ รวมทั้งการ
วิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ คิดเป็นระบบ สามารถใช้ปัญญาแยกแยะ ความดีงามของ
สรรพสิ่ง เป็นคนมีคุณภาพ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ บุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส เผชิญกับการ
แก้ปัญหาได้

การปฏิรูปการเรียนการสอน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดประสบการณ์
ให้เด็กจากเดิมที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ครอบงำความรู้ เป็นการเน้นการจัดกระบวนการเรียน
รู้ให้เด็กได้เรียนอย่างมีความสุขจากการคิดวิเคราะห์วางแผนการเรียนและการทำงานที่ตน
เองต้องการด้วยตนเอง นำสิ่งที่วางแผนมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้และมีความหมายที่ชัด
เจนจึงสรุปสิ่งที่ได้ มีการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลต่างๆ ทั้งเพื่อน ครู และบุคคลเกี่ยวข้อง ผู้ปก
ครอง ผู้รู้ในชุมชนและบุคคลอื่นๆ โดยเน้นการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องการของเด็กๆ (สุนทร
สีหानู. 2543 : 15 ; อ้างอิงมาจาก สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. 2541)

การปฏิรูปการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นสำคัญมีความ
หมาย 2 ด้าน คือ ด้านผู้เรียนและด้านผู้จัด

ด้านผู้เรียน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริง
ได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัด และความสนใจ สามารถ
สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำความรู้ไปใช้เป็น
ประสบการณ์ได้

ด้านผู้จัด หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเคารพในศักดิ์ศรี โดยมีการจัดการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (ลำดวน เกษตรสุนทร. 2543 : 48)

2. ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิรูปการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาที่ดีจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี แต่การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศ ยิ่งต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้การศึกษาที่มีบทบาทในการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลกด้วยแล้ว ก็ยิ่งเห็นความสับสน ความล้มเหลวและความล่าช้าที่เป็นปัญหาในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น และปัญหาที่สำคัญของระบบการศึกษาไทย คือ ความทุกข์ของผู้เรียน เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของเด็ก เด็กจำใจต้องเรียนรู้ในสิ่งที่ไกลตัว ต้องสร้างจินตนาการอย่างลำบากและมีความทุกข์ เพราะต้องท่องจำอยู่ตลอดเวลา ความทุกข์จากการเรียนทำให้เด็กต้องมีเจตคติต่อการเรียนในทางลบ มองว่าการเรียนไม่ใช่เรื่องสนุก ไม่มีความสุข ไม่น่าเรียน และยังการสอบเข้าเรียนในทุกระดับเน้นเฉพาะความจำซึ่งเพิ่มความเครียด จนเกิดปัญหาวิกฤติเกี่ยวกับผู้เรียน และนับว่าปัญหาจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาของสังคม (สุนทร สีหानู. 2543 : 16 ; อ้างอิงมาจาก รุ่ง แก้วแดง. 2541)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ถ่ายทอดวิชา ล้อมกรอบตัวเองจากบริบทของสังคมและชุมชน ไม่เน้นกระบวนการคิด การพิจารณาไตร่ตรองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มนุษย์เป็นเวไนยบุคคลตามนัยของพระพุทธศาสนา หมายความว่า มนุษย์มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้และเป็นผู้ที่รับการฝึกฝนให้พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดส่วนหนึ่งและเรียนรู้ด้วยแรงกระตุ้นของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ่งเร้าภายในร่างกาย จิตใจ เช่น รับประทานอาหารเมื่อหิว หลบหลีกเมื่อเกิดความหวาดกลัว แม้กระนั้นการเรียนรู้จากสัญชาตญาณก็ไม่เพียงพอที่จะมีชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต ดังนั้น มนุษย์ทุกคนจึงไม่ใช่แต่คอยรับการสั่งสอนจากคนอื่น จะต้องเรียนรู้เพื่อวิธีการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเองอีกด้วย (สุนทร สีหานู. 2543 : 5 ; อ้างอิงมาจาก สุมณ อมรวิวัฒน์. 2541)

การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของมนุษย์ เป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลในประเทศชาติ การเรียนในอดีตแม้ว่าจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแต่ก็มีปัญหาเรื้อรังมานาน โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ท่องจำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของเด็ก ไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น และไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม ก่อให้เกิดความทุกข์แก่ผู้เรียนมาก จนนำมาสู่วิกฤติทางการศึกษา เด็กแก้ปัญหาไม่ได้ อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสื่อสารได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของคนไทย ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมไม่เหมาะสมกับยุคสมัยอีกต่อไป จึงต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนนั่นเอง

ความจำเป็นต้องปฏิรูปการเรียนรู้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 4-5) มีเหตุผลดังนี้

1. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย การปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่จะช่วยพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของตนเองผู้อื่นและสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม เป็นคนมีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดำรงชีวิตอย่างอิสระและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย เมื่อสมาชิกของสังคมได้รับการพัฒนาในเรื่องความตระหนัก และมีจิตสำนึก ร่วมกันในการเผชิญสถานการณ์แก้ปัญหาของส่วนรวม คนทุกชุมชนก็พร้อมที่จะมีส่วนร่วม ทุกคนรับผิดชอบนำพาสังคมให้ก้าวหน้าด้วยต่างก็รู้คุณค่าของตนเอง

3. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม สภาพวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคอิเล็กทรอนิกส์และใยแก้วนำแสงที่วิทยาการเจริญรุดหน้า ผู้เรียนทุกวัยจึงต้องมีโอกาสการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัว

4. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและสังคมไทย การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นการเปิดแนวทางใหม่ ๆ ให้แก่ครู พ่อแม่ ชุมชนอย่างอิสระในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษาการจัดหลักสูตร และการบริหารการจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น

5. ปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกฎหมาย การปฏิรูปการเรียนรู้จึงถือเป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับครูอาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ด้วยความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ครูและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ต้องทบทวนบทบาทของตนเองว่า การจัดการเรียนการสอนที่ตนเองกำลังดำเนินการนั้นมีคุณภาพ ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบัน มากน้อยเพียงใด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 4-6)

3. การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ 2542

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดเจตนารมณ์ไว้อย่างชัดเจน คือ เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้า การวิจัยในศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในการพัฒนา ประเทศ พัฒนวิชาชีพครู การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ภายใต้หลักการและเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาคือ การพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุด

ดังนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชาติไว้ที่หมวดที่ 4 มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 ซึ่งสรุปสาระสำคัญดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน ประสพการณ์การเรียนรู้ควรยึดหลักดังนี้

1.1 ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องจัด สภาวะแวดล้อม บรรยากาศที่ดี รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลายเพื่อเอื้อต่อความ สามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัดและ ความสามารถ เหมาะสมกับวัย และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุก เวลา ทุกสถานที่ และเป็นการเรียนรู้กันและกัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการประสาน ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนและทุกส่วนของสังคม

1.2 ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียน เป็นสำคัญ จึงจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็นมีนิสัย รักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

2. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยเน้นที่ความรู้ คู่คุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึก ทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยการให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ตนเองกับสังคม ได้แก่ ชุมชน ครอบครัว ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของ สังคมไทยและระบบการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข

2.2 ความรู้เรื่องทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

2.4 ความรู้และทักษะทางด้านคณิตศาสตร์และทางด้านภาษาเน้นการใช้ ภาษาไทยให้ถูกต้องมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.5 ความรู้และทักษะทางด้านการประกอบอาชีพการดำรงชีวิตอย่างมี ความสุข

3. กระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนด แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ให้มีการฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่สื่อ เกี่ยวกับการเรียนและการอำนวยความสะดวก

3.6 ผู้เรียนผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยา การจากแหล่งต่างๆ

3.7 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและสถานที่ มีการประสานร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐและสถานศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

4.1 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ อุทยาน ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียง พร้อมทั้งมีประสิทธิภาพ

4.2 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

4.3 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม

4.4 หลักสูตรระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายและเหมาะสมกับแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาชีวิตของบุคคล สาระหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนาให้คนมีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ทางด้านความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

4.5 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จัก เลือกรสรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งวิธีการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการพัฒนาระหว่างชุมชน

4.6 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับของการศึกษา

5. การประเมินผลการเรียนรู้

ให้สถานศึกษาจัดประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน และความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมการเรียนและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละรูปแบบของการศึกษา นอกจากนั้นการประเมินผู้เรียนยังต้องเกี่ยวกับหลักการสำคัญคือ

- 5.1 ใช้วิธีการหลากหลายในการประเมินผู้เรียน
- 5.2 ใช้วิธีการหลากหลายในการจัดสรรเข้าเรียนต่อ
- 5.3 ใช้วิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- 5.4 มุ่งการประกันคุณภาพ โดยสถานศึกษาทำการประเมินภายในทุกปี และรายงานผลการประเมินต่อต้นสังกัดและสาธารณชน
- 5.5 สถานศึกษาได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งทุก 5 ปี (สำนักงานการประเมินศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. 2543 : 7- 9)

ลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา นักการศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวลักษณะของผู้เรียนและลักษณะกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สรุปเป็นสาระสำคัญดังนี้

ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์

ผู้เรียนที่พึงประสงค์คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข

1. **คนดี** คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีเมตตา มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเหตุผล รู้หน้าที่ของตนเอง พากเพียรขยัน อดทน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2. **คนเก่ง** คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง หรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น มีทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีความสามารถทางคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถทางด้านภาษา ศิลปะและดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ ทันโลก ทันเทคโนโลยี สามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพและทำประโยชน์ให้ เกิดแก่ตน สังคมและประเทศชาติ

3. คนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อสรรพสิ่ง มีอิสระภาพ ปลอดภัยพ้นจากสิ่งต่างๆ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้พอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 11-12)

4. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ 2540 – 2544)

แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ 2540 – 2544) ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ถือเป็นแผนแม่บทสำหรับใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามภารกิจหลักของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

จุดเน้นที่สำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาบุคลากร รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การปฏิรูปโรงเรียน การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปครูและบุคลากร การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) พอสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษา มีโอกาสรับพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความพร้อมในการเข้าเรียน ในระดับประถมศึกษา
2. เพื่อให้ให้นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนได้รับการศึกษาจนจบหลักสูตร และมีความรู้ทักษะและเจตคติ ตามที่หลักสูตรกำหนด
3. เพื่อให้หน่วยงานทุกระดับ สามารถบริหารงานได้คล่องตัว และมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นโยบาย

นโยบายข้อที่ 1 ปฏิรูปโรงเรียนให้สามารถบริการ การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ทั่วถึง โดยมีบรรยากาศที่ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มีความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ สนามกีฬา และอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ครบถ้วน มีสภาพพร้อมที่จะใช้งานและมีแหล่งน้ำใช้ตลอดปี

นโยบายข้อที่ 2 ปฏิรูปหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดหลักการและจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาในแต่ละระดับให้สนองความแตกต่างของผู้เรียน รวมทั้งเด็กที่ด้อยโอกาส

นโยบายข้อที่ 3 ปฏิรูปการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่สมดุลในทุกด้าน ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรแต่ละระดับ โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนองความแตกต่างในความสามารถและความถนัด รวมทั้งความสนใจทางการเรียนของผู้เรียนในแต่ละคน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติตัวและการให้ประสบการณ์เรียนรู้ที่สำคัญกับชีวิตตัว รวมทั้งการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นโยบายข้อที่ 4 ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในอาชีพ โดยพัฒนาให้มีจิตสำนึก และอุดมการณ์ รวมทั้งวิสัยทัศน์ที่กว้างในการทำงาน ใฝ่รู้ สามารถพัฒนาตนเองและวิชาชีพให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม อุทิศตนในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สังคมยอมรับและยกย่อง จัดปัจจัยแวดล้อมและระบบที่เกื้อหนุนชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มีขวัญและกำลังใจ

นโยบายข้อที่ 5 ปฏิรูปการบริหารโรงเรียน ให้สามารถวางแผนและจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงโดยให้คณะกรรมการการศึกษา ให้กลุ่มบุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน รวมทั้งส่งเสริมการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการบริหารการศึกษา

นโยบายข้อที่ 6 ปฏิรูปการบริหารสำนักงานทุกระดับ ให้มีประสิทธิภาพโดยเน้นการปรับระบบการบริหาร การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ปรับปรุงระบบการวางแผนงานการนิเทศติดตามผล การจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับระบบที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งการแก้กฎระเบียบที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน

นโยบายข้อที่ 7 จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. 2543 : 7-9)

ตามนัยแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายระดับก่อนประถมศึกษาดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีครอบครัว เด็กแรกเกิดที่ควรได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง อันเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางโดยเท่าเทียมกัน

เป้าหมาย

เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าศึกษาต่อระดับประถมศึกษา ก่อนปี พ.ศ 2544 และขยายปริมาณเข้าถึงบริการการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของเด็กปฐมวัย (3- 5 ปี) จากร้อยละ 65 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 ในปี พ.ศ 2544

แนวทางและมาตรการ

ขยายบริการและเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย

1. จัดกิจกรรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว การวางแผนครอบครัว วิธีการเลี้ยงดูลูกที่ถูกต้องเหมาะสมแก่คู่สมรส โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาประสานและร่วมมือกับสื่อมวลชนอย่างจริงจัง
2. รัฐและองค์กรทางสังคมสนับสนุนให้เด็กได้รับอาหารหลัก และอาหารเสริม (นม) อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ
3. ส่งเสริมและสนับสนุน การเตรียมความพร้อมอย่างมีมาตรฐานแก่เด็กในรูปแบบที่หลากหลาย โดยดำเนินการเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐและชุมชน ครอบครัว

5. การจัดการเรียนการสอนที่พึงประสงค์ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดคุณลักษณะของนักเรียน โดยมุ่งเน้นที่คุณลักษณะ 3 ประการคือ ความสามารถทางความคิด ความสามารถในการแสวงหาความรู้และคุณธรรมของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว การจัดการเรียนการสอนควรมีลักษณะดังนี้

1. คำนึงถึงความแตกต่างพื้นฐานของนักเรียนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนสนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ ความสามารถ ความสนใจของตนเอง มีวิธีการสอนที่หลากหลาย
2. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้ค้นพบ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยครูคอยสนับสนุน ช่วยเหลือ แนะนำ ให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนการทำกิจกรรมต่างๆ
3. ส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความหมายทั้งในและนอกห้องเรียน สนองความต้องการของผู้เรียน สานต่อจากพื้นฐานความรู้เดิมและพื้นฐานทางวัฒนธรรมของนักเรียน

4. ส่งเสริมผู้เรียนเรียนรู้จากปัญหาจริง ประสบการณ์จริงในลักษณะการบูรณาการให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และชีวิตประจำวัน

5. ฝึกหัดผู้เรียนให้ฝึกคิดใคร่ครวญ ได้ตรงตนเองและเน้นที่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

6. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอน และครูเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม (สุนทร สีหามู, 2543 : 20- 21 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : ก)

6. ปัจจัยที่เกื้อหนุนการจัดกระบวนการเรียนการสอน

การปฏิรูปการเรียนการสอนมีเป้าประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิต เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง และมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถทำงานและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข รายละเอียดของปัจจัยเกื้อหนุนกระบวนการเรียนการสอนมีดังนี้

การประเมินตนเองของโรงเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การประเมินตนเองของโรงเรียนเป็นการวิเคราะห์ผลและแนวทางในการทำงานของโรงเรียนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยมีการกำหนดตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของโรงเรียน ในการพัฒนาผู้เรียนด้านต่าง ๆ นำผลการประเมินวิเคราะห์วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แล้วจึงติดตามผลการปฏิบัติ และรายงานผลการประเมินแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงโรงเรียน

การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ

การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นการดำเนินการเพื่อพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ มีความหมาย สามารถนำไปใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม ระบบสารสนเทศที่ดีจะต้องมีความถูกต้อง ทันสมัย ชัดเจน เพียงพอ เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจที่ดำเนินการ สำหรับภารกิจหลักที่ต้องดำเนินการของโรงเรียนคือ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างรอบด้านจนเกิดทักษะชีวิต สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ข้อมูลสารสนเทศสำคัญที่ต้องจัดให้มีอย่างละเอียด เป็นระบบหลายมิติ ง่ายในการใช้งาน การวางแผนการทำงาน ดำเนินการตัดสินใจในการทำงานนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนแต่ละคนอย่างรอบด้าน

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน เป็นสิ่งแวดล้อมผู้เรียน ผู้เรียนจึงมีโอกาสได้สัมผัสอยู่ในโรงเรียน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสม ซึ่งจะมีผลจะช่วยให้ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการพัฒนาทุกด้าน สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ควรจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น การจัดสวนหย่อม มีน้ำพุ มีสนามเด็กเล่น มีป้ายคำขวัญ มีสนามวิชาการ รวมทั้งการจัดห้องเรียนให้สะอาด มีระเบียบ มีแสงสว่างเพียงพอ เครื่องใช้ในห้องเรียนครบถ้วน เหมาะกับสภาพการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูควรปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อเป็นสิ่งแวดลอมทางกายภาพที่ดี

การจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมที่สันติ

โรงเรียนที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมที่สันติ เป็นโรงเรียนที่ปราศจากมลพิษ อบายมุข และการแบ่งแยก การลงโทษทางกายและทางจิตใจ ทุกกลุ่มในโรงเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โรงเรียนตระหนักในความสำคัญและเน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม ครูเอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ให้ความเมตตา เป็นมิตรและหวังดีอย่างจริงใจ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

การจัดระบบนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่าย ในโรงเรียนอันจะส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพทุกคน สามารถทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน ให้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ การนิเทศเป็นการช่วยเหลือส่งเสริมกันและกัน การนิเทศภายในโรงเรียนจึงควรมีการจัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการวางแผนอย่างละเอียด ร่วมกัน แต่ละขั้นตอนบ่งบอกถึงระยะเวลาและแนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ เพราะการนิเทศภายในที่ประสบผลสำเร็จจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะร่วมมือกันในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

การร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานักเรียน

โรงเรียนมีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษา การทำงานโรงเรียนไม่เกิดผลหรือเป้าหมายถ้าหากขาดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนชุมชนกับบุคคลที่อยู่ในชุมชน เพื่อประสานความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โรงเรียนที่สร้างสัมพันธ์อันดีกับครอบครัวและชุมชน ทำให้ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานของโรงเรียนและชุมชน ทั้งแหล่งเงินทุน การแสดงความคิดเห็น

การวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจสภาพปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม หาวิธีการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ การวิจัยมักไปในลักษณะการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนของห้องเรียนปกติ การส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนมีประโยชน์ต่อครูหลายประการ อีกทั้งมีประโยชน์ในการแก้ปัญหาผู้เรียน การได้องค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสม การฝึกกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ (สุนทร สีหามู. 2543 : 32 -34 อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ. 2541)

7. แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนก่อนเข้าสู่มาตรฐาน

กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วนรอบด้านนั้นครูต้องเป็นกัลยาณมิตร รักและเมตตาเอาใจใส่ให้นักเรียนทุกคน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ เป็นขั้นตอนโดยมีการวางแผนเป็นการสอนที่นำข้อมูลจากทั้งหลักสูตร ความต้องการของท้องถิ่นมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นที่นักเรียนได้ฝึกคิดปฏิบัติจริง แสวงหาความรู้และเรียนรู้ร่วมกัน ครูจัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับสภาพชุมชนและสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์ จัดการเรียนการสอน จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้นักเรียนเกิดความสุขความสำเร็จและพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และประเมินผลการเรียนการสอนทุกด้านอย่างต่อเนื่องด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาการเรียนการสอนเข้าสู่มาตรฐานนั้น ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษามาตรฐานการเรียนการสอนและนำมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนางาน ซึ่งมาตรฐานทางด้านการเรียนการสอน มีจำนวน 10 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ วางแผนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร และ ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 จัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร

ระดับ 2 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำแผนการสอนจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

ระดับ 3 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำแผนการสอนจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่นและปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

คำอธิบายเพิ่มเติม

แผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น หมายถึง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เกิดจากการวิเคราะห์สาระสำคัญของหลักสูตร ศึกษาความต้องการของนักเรียนและสภาพความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งมีผลการจัดการเรียนการสอนตามแผนนี้มีความหมายต่อนักเรียนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริงและประเมินและปรับปรุงตนเอง

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริง

ระดับ 2 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริง

ระดับ 3 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิดและปฏิบัติ ประเมินและปรับปรุงตนเอง

คำอธิบายเพิ่มเติม

การเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติจริง และประเมินและปรับปรุงตนเอง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริง

มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งความรู้หรือวิธีการที่หลากหลาย

ระดับ 2 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งความรู้หรือวิธีการที่หลากหลาย

ระดับ 3 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งความรู้หรือวิธีการที่หลากหลาย และสร้างความรู้ให้กับตนเอง

คำอธิบายเพิ่มเติม

การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและวิธีการต่าง ๆ เช่น การฟัง การถาม การอ่าน การเขียน การค้นคว้า การทดลองและการลงมือปฏิบัติทั้งในและนอกหลักสูตรจากแหล่งต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้วางแผนหรือจัดให้ นักเรียนมีอิสระในการเลือกค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ การจัดการสอนให้นักเรียนเรียนรู้และทำงานร่วมกัน โดยเน้นที่กระบวนการกลุ่ม

ระดับคุณภาพ

- ระดับ 1 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้หรือทำงานร่วมกัน
- ระดับ 2 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำงานร่วมกันตามบทบาทและหน้าที่
- ระดับ 3 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำงานร่วมกันตามบทบาทและหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมคิด ร่วมทำตามกระบวนการกลุ่ม

คำอธิบายเพิ่มเติม

การเรียนรู้และทำงานร่วมกันโดยเน้นที่กระบวนการกลุ่ม เป็นการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนและทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีการแลกเปลี่ยนกับความรู้ ความคิดช่วยเหลือ ฟังพากันและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่จนบรรลุผลสำเร็จของงานและเกิดเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยความร่วมมือกันของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

มาตรฐานที่ 5 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงสภาพชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับคุณภาพ

- ระดับ 1 จัดการเรียนการสอนโดยมีเนื้อหาหรือกิจกรรม ที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
- ระดับ 2 จัดการเรียนการสอนโดยมีเนื้อหาหรือกิจกรรมที่มีความหมายต่อนักเรียน ที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
- ระดับ 3 จัดการเรียนการสอนโดยมีเนื้อหาหรือกิจกรรมที่มีความหมายต่อนักเรียน ที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

คำอธิบายเพิ่มเติม

เนื้อหาและกิจกรรมที่มีความหมาย เป็นเรื่องราวหรือกรกระทำที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งในโรงเรียน ชุมชน ประเทศและโลก หรือเป็นสิ่งที่

เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวาง
ทันเหตุการณ์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มาตรฐานที่ 6 ตัวบ่งชี้ ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม คุณลักษณะที่ดีและฝึก
ฝนตนเองจนเป็นนิสัย

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและจัดกิจกรรมปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่ดีสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน

ระดับ 2 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและจัดกิจกรรมปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่ดีสอดแทรกในกระบวนการ เรียนการสอน แนะนำแก้ไข
ข้อบกพร่องในการปฏิบัติตนของนักเรียน

ระดับ 3 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและจัดกิจกรรมปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่ดีสอดแทรกในกระบวนการ
การเรียนการสอน แนะนำแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติตนของนักเรียน

คำอธิบายเพิ่มเติม

คุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่ดี ในที่นี้เน้นที่ความเมตตากรุณา
ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ความ
ประหยัดและความกตัญญูทดแทน

มาตรฐานที่ 7 ตัวบ่งชี้ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน ส่งเสริม
ให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และประสบความสำเร็จใน
การ เรียน

ระดับ 2 จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และประสบความสำเร็จใน
การ เรียน แสดงความรัก ความเมตตาเอาใจใส่ต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง

ระดับ 3 จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และประสบความสำเร็จใน
การ เรียน แสดงความรัก ความเมตตาเอาใจใส่ต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้นักเรียนมี
ความรู้สึกที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

คำอธิบายเพิ่มเติม

การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการเรียนรู้
หมายถึง การจัดสภาพต่าง ๆ ด้านกายภาพ กิจกรรม บรรยากาศ ทั้งภายในและภายนอก

ห้องเรียนเช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้สามารถเคลื่อนย้ายอย่างอิสระ การจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษา การจัดนักเรียนที่ให้น่าสนใจผลงานของตนเอง การให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นจากผู้รู้และแหล่งข้อมูลนอกจากนี้สิ่งสำคัญคือ ความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้สอน ที่รักและเมตตาต่อนักเรียนทุกคนอย่างจริงใจ

มาตรฐานที่ 8 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนพัฒนาความรู้ความสามารถ ความถนัดได้ตามศักยภาพ โดยการเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยของนักเรียนแต่ละคน

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ความรู้ความสามารถและความถนัดโดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยของนักเรียนเป็นรายกลุ่ม

ระดับ 2 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ความรู้ความสามารถและความถนัดโดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยของนักเรียนเป็นรายบุคคล

ระดับ 3 จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ความรู้ความสามารถและความถนัดได้ตามศักยภาพโดยเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยของนักเรียนเป็นรายบุคคล

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คำอธิบายเพิ่มเติม

ศักยภาพ เป็นความสามารถของนักเรียนที่สะสมที่อยู่ในตัวทั้งด้านความรู้และด้านความคิด การปฏิบัติการและประสบการณ์ ซึ่งปรากฏลักษณะเด่นชัด เช่น ดนตรี ศิลปะ การพูด ฯลฯ

มาตรฐานที่ 9 ตัวบ่งชี้ จัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่ออย่างหลากหลายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 จัดการเรียนการสอนโดยครูใช้สื่อที่หลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา

ระดับ 2 จัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนใช้สื่อที่หลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา

ระดับ 3 จัดการเรียนการสอนโดยครูใช้สื่อที่หลากหลายสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา รวมทั้งมีการปรับปรุงและพัฒนาสื่อให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

คำอธิบายเพิ่มเติม

สื่อ มีหลายประเภททั้งประเภทวัสดุ เครื่องมือ วิธีการหรือแหล่งความรู้ ซึ่งทั้งบุคคล สถานที่ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งอาจจะเป็นสื่อที่ทันสมัย สื่อที่หาได้ในท้องถิ่น การศึกษานอกสถานที่ การสาธิต การทดลอง เป็นต้น

มาตรฐานที่ 10 ตัวบ่งชี้ ประเมินนักเรียนครบทุกเรื่องอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการที่เหมาะสม

ระดับคุณภาพ

ระดับ 1 ประเมินนักเรียนครบทุกด้านตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม ผลการประเมินถูกต้อง

ระดับ 2 ประเมินนักเรียนครบทุกด้านตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม ผลการประเมินถูกต้อง

ระดับ 3 ประเมินนักเรียนครบทุกด้านตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม ผลการประเมินถูกต้องและนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนานักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

8. จุดเน้นกระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ

Rajabhat Mahasarakham University

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียนที่มุ่งประสงค์จะเกิดขึ้นได้นั้น ย่อมอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะที่เหมาะสม ในการปฏิรูปการเรียนรู้ นั้นได้กำหนดจุดเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 ลักษณะเป็นจุดเน้นที่ต้องให้เกิดขึ้นในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อันเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเอื้อต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเกิดขึ้นเพราะบริบทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เราต้องการและมุ่งหวังอยากมีความสุข เพราะความสุขนั้นจะมีผลต่อสภาพจิตใจ มีผลต่อการดำเนินชีวิต จุดเน้นกระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ ได้แก่

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข

การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นสภาพของการจัดการเรียนการสอนในสภาพบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นอิสระ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ การจัดการเรียนให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขนั้น จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน และรักการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ การที่เด็กจะเรียนรู้อย่างมีความสุขนั้น จะต้องเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศดังนี้

1.1 การได้รับการยอมรับถึงความสามารถ การได้รับประสบการณ์ของความสำเร็จอยู่เสมอจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง การเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความสามารถนั้น ๆ ออกมาจะช่วยกันสร้างความภาคภูมิใจ ช่วยให้เด็กรู้จักตนเอง เห็นคุณค่าตนเองและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็เห็นอกเห็นใจผู้อื่น พร้อมทั้งจะให้ความรักและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีความมุ่งมั่นและพอใจที่จะทำทุกอย่างให้ดีขึ้นเท่าที่จะทำได้

1.2 การได้รับการพัฒนาความสามารถที่มีอยู่อย่างแตกต่างกัน ตามศักยภาพ นักเรียนแต่ละคนมีความสนใจ ความถนัดแตกต่างกัน ความสามารถในขั้นนี้ ได้แก่ ความสามารถทางด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะดนตรี ภาษา ด้านการเป็นผู้นำ ทักษะกลไกและการกีฬา รวมทั้งความสามารถการเรียนรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง ชลข ความเก่งและความสามารถของนักเรียนมีหลากหลาย ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพที่ตนเองถนัด และตามความสนใจ

1.3 การปฏิบัติตนอย่างเป็นกัลยาณมิตรของครูและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เด็กจะมีความสุข เมื่อได้เรียนกับครูที่รู้ใจ และเข้าใจ ร่วมคิดไปกับเขาและสามารถจูงใจเขาให้ตื่นตัวไปกับบทเรียนแต่ละบท ให้สนุกกับกิจกรรมในแต่ละตอน ให้เขามีกำลังใจในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนกันและให้ความรักต่อสิ่งที่เรียน ต่อเพื่อนต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีศรัทธาต่อการดำรงชีวิตและการรู้จักสร้างความหวังเพื่ออนาคต

1.4 การจัดบทเรียนที่น่าสนใจ ชวนติดตาม บทเรียนที่เด็กชอบ ควรจะเป็นบทเรียนที่มีลักษณะสนุกสนาน มีความแปลกใหม่ ไม่น่าเบื่อ และมีการเชื่อมโยงความรู้เก่าสู่ความรู้ใหม่ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น ใฝ่ใจให้ติดตามและเติมเต็ม ใฝ่หาความรู้และขยายความรู้ออกไปสู่โลกกว้าง รักและเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตน เพื่อทราบความก้าวหน้า โดยไม่ทำให้นักเรียนรู้สึกเครียดและล้มเหลว

1.5 การเรียนรู้สิ่งที่มีความหมายและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ จะมีความหมายและมีคุณค่า ถ้าเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้เหล่านั้น ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันและในสภาพจริงที่เกิดขึ้นได้ การนำความรู้ไปใช้จะส่งผลให้เด็กรู้จักการดำเนินชีวิตอยู่ในโลกอย่างมีความสุขและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้

แนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

1. บทเรียนต้องใกล้ตัว มีความหมายและมีประโยชน์ บทเรียนเริ่มจากง่ายไปหายาก มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชา และขยายวงไปสู่แหล่งอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในชีวิตและธรรมชาติรอบตัว

2. กิจกรรมการเรียนต้องมีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของบุคคลเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัด ขั้นตอนการเรียนรู้ในกิจกรรมมุ่งพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน มีความสนุก เชิญชวนให้เกิดความสนใจ ให้นักเรียนมีอิสระในการคิด

3. สื่อการเรียนการสอนต้องน่าสนใจ สามารถใช้การสื่อสาร สร้างความเข้าใจได้ชัดเจน ตรงประเด็น เชื่อมโยงสาระที่เรียนจนนักเรียนได้ความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น จนรู้ชัด

4. การประเมินผล มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพนักเรียนเป็นรายบุคคล ไม่เป็นการกดดันหรือสร้างความเครียด เป็นการประเมินเพื่อเพิ่มพูนพัฒนาการ เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินตนเอง เปิดใจรับการประเมินซึ่งกันและกัน

5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน โดยในระหว่างเรียนต้องแสดงออกกับเด็กด้วยความนุ่มนวล เป็นมิตรมีเมตตา มีความอบอุ่น เข้าใจและยอมรับกันและกัน ให้ความรัก กำลังใจและร่วมมือในเชิงสร้างสรรค์ ไม่เข้มงวดจนนักเรียนเกิดความเครียด

2. การเรียนรู้แบบองค์รวม

การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์กันเชื่อมโยงต่อเนื่องและกลมกลืนกันทั้งเรื่องใกล้ตัวและท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่เรื่องของท้องถิ่น เรื่องของสากล การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ซึ่งมีผลทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้อย่างชัดเจน และลึกซึ้ง มีความหมายสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต แก้ปัญหาสภาพสังคมจริง โดยความเป็นจริงของธรรมชาติทุกสิ่งเกี่ยวข้องกับกลมกลืนในลักษณะที่เป็นองค์รวม การเรียนรู้สิ่งใดก็นำจะจัดให้สัมพันธ์เชื่อมโยงและบูรณาการกับสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยในการจัดการเรียนอย่างบูรณาการนั้นอาจจะดำเนินการโดยบูรณาการทั้งจุดประสงค์ เนื้อหา ทักษะและพื้นฐาน วิธีการ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ

การบูรณาการสิ่งที่เรีเรียนรู้มีลักษณะและความเหมาะสมดังนี้

1. การที่จะเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างแจ่มแจ้ง เกิดความหมายและนำไปใช้ได้ ก็ต่อเมื่อความรู้ ความคิดย่อย ๆ อยู่ร่วมกัน สัมพันธ์และเชื่อมโยงจนสามารถมองเห็น ความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นรอบตัว ซึ่งมีผลให้เกิดการนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้มา จัดระบบระเบียบใหม่ให้เหมาะกับตนเอง

2. การสอนต้องก่อให้เกิดกระบวนการที่เชื่อมโยงความคิดที่เกิดขึ้นใน เนื้อหา วิธีการที่หลากหลายลักษณะ จะช่วยให้มองเห็นความเชื่อมโยงของประสบการณ์

3. เรื่องราว เนื้อหาในหลักสูตรไม่ควรแยกจากกัน เพราะจะไม่ทำให้เกิด การเรียนรู้ที่มีความหมายและเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง ครูจึงต้องมีบทบาทเสียใหม่ ในการจัดหลักสูตรใหม่ให้เป็นระบบ กระบวนการที่ประกอบด้วยเรื่องราว ความคิด เนื้อหา ที่หลากหลาย รวมกันเป็นกลุ่มก้อนและดำเนินการสอนสิ่งนั้นเชื่อมโยงกันในเรื่องราวต่าง ๆ

4. การสอนแบบบูรณาการ จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นความรู้ที่ได้รับ เก็บไว้ในสมองกับเหตุการณ์และเรื่องราวต่างๆ การสอนแบบบูรณาการนั้น ครูมีบทบาท สำคัญมากในการจัดการเรียนรู้ ครูจึงต้องเข้าใจแนวคิดและทักษะที่ปลูกฝังให้นักเรียนเรียน อย่างหลากหลาย ครูเป็นผู้ที่วางแผนเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน

3. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง

ความคิดเป็นความสามารถของสมองในการประมวลข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ต่างกันอย่าง เหมาะสมและสอดคล้องกับการวางแผนตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการดำเนินงานต่างๆ การคิดและการปฏิบัติจริงจะส่งผลต่อการเรียนรู้ได้น้อย ถ้าดำเนินการอย่างแยกส่วนใน ลักษณะของการคิดแต่ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติจริง หรือการปฏิบัติจริง โดยไม่ผ่านการคิด ด้วยตนเองมาก่อน แต่การคิดและการปฏิบัติจริงจะส่งผลต่อการเรียนรู้ถ้าได้คิดและปฏิบัติ อย่างต่อเนื่องสอดคล้อง และมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ ฝึกคิดและปฏิบัติจริงนี้ ถ้าหากได้ฝึกจากประสบการณ์ตรง ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งความรู้ สื่อ และเหตุการณ์ สิ่งต่าง ๆ อย่างครบถ้วนกระบวนการ ตั้งแต่การฝึกการสังเกตการ คิด อย่างรอบคอบ ปฏิบัติอย่างจริงจัง ตามที่ได้คิดวางแผนไว้จนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ ด้วยตนเองและมีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งเพื่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่น การเรียน รู้นั้นจะเกิดความหมายกับผู้เรียนและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

กระบวนการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง

กระบวนการเรียนรู้ ต้องมีการจัดวางระบบอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริงซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่แทรกไว้ในทุกวิชา เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีขึ้นในชั้นเรียนหรือโรงเรียน ถ้าพิจารณาจากชื่อก็จะพบว่ากระบวนการเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริงแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ “ การคิด ” และ “ การปฏิบัติ ” และเป็นสองส่วนที่ต้องดำเนินงานร่วมกัน จึงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายว่าการให้ฝึกคิดโดยไม่ปฏิบัติจริงหรือการปฏิบัติจริงแต่ไม่ได้คิดเอง ไม่ได้หมายความว่า ต้องคิดก่อนจึงต้องปฏิบัติโดยไม่คิดอีก แต่หมายความว่า เป็นการคิดที่ปฏิบัติจริงที่ต่อเนื่องไม่สิ้นสุด โดยจะมีการดำเนินการกลับไปกลับมา จนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย กล่าวคือเมื่อได้ ฝึกคิดที่จะดำเนินการใด ๆ แล้วจึงลงมือปฏิบัติตามที่ได้คิดวางแผนไว้ในระหว่างที่ปฏิบัติตามแผนนั้น ก็จะมีการคิด พิจารณาวิเคราะห์ ประเมินผลที่วางแผนไว้ ผลการทำงานที่ได้เป็นระยะ เพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานต่อไปตามความเหมาะสม

4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น

การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้จากบุคคลที่ปฏิสัมพันธ์ โดยมีการจัดโอกาสที่ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด วัฒนธรรม และสังคมร่วมกัน จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการช่วยเหลือกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การทำงานร่วมกัน การพัฒนาทักษะทางสังคมและทักษะทางการทำงานที่ดี การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย ทั้งในด้านการเรียนรู้ องค์ความรู้ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ จากกันและกัน ประโยชน์ในการทำงานให้ดีขึ้น

การจัดสถานการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นนั้น ถือได้ว่าเป็นการจัดสถานการณ์ที่ได้จำลองจากสภาพจริงของชีวิตนอกห้องเรียน โดยเฉพาะการจัดสถานการณ์ให้เด็กเรียนรู้จากบุคคล หลายเพศ หลายอาชีพ หลายลักษณะ หลายบทบาท จะทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการที่จะเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างมีความหมาย ได้ฝึกในทั้งวิธีการถ่ายทอดวิธีการรับ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึกของกันและกันตลอดจนประโยชน์ในด้านความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกันของบุคคล

การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นมีหลายลักษณะ อาจจะเป็นไปในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการ ซึ่งต้องเตรียมตัวเด็กให้รับบทบาทของการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ อาจจะเป็นลักษณะเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ รายบุคคล เช่น การเรียนรู้กับบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า บุคคลที่มีอายุมากกว่า

เรียนรู้จากบุคคลหลายอาชีพ การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นที่อยู่ในครอบครัว ชุมชนของเรา ก็เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจและความหมายในสิ่งที่เรียนรู้

การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง และเกิดบ่อยในสภาพชีวิตจริงในสังคม คือ เรียนรู้แบบอย่างจากบุคคลอื่นที่เป็นตัวแบบอย่างที่ดีและแบบอย่างที่ไม่ดี เป็นการพิจารณาการกระทำของบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ที่เห็นว่าเหมาะสมแล้วเลือกที่จะกระทำเลียนแบบ การกระทำของบุคคลนั้น ๆ อาจจะมีการเลียนแบบทั้งหมด หรือการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับตนเอง สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กในโรงเรียนนั้นครูต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากตัวแบบและจะต้องทำให้มีตัวแบบที่ดีเหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กทั้งตัวครูและบุคคลอื่น

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้และรับรู้ความถนัดของตนเอง กระบวนการเรียนรู้แต่ละครั้งเรียนรู้อย่างไร เรียนรู้ด้วยวิธีการอะไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบอย่างไร โดยการเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ประเมิน และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมและพร้อมที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

วิธีการในการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองจะเกิดขึ้นเมื่อ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และที่สำคัญคือการได้วิเคราะห์ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอ ทั้งขณะเรียนอยู่ในห้องและอยู่นอกห้องจนเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเองอย่างชัดเจนว่าตนเองมีจุดเด่นอะไร และจุดด้อยอะไรในการเรียนรู้ และตนเองควรใช้รูปแบบวิธีการใดในการเรียนรู้

ครูเป็นบุคคลสำคัญ ที่จะต้องกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ได้ใช้ในการเรียน ด้วยการถามคำถามในเชิงวิเคราะห์ หรืออธิบายความคิดและการกระทำ เพื่อให้เด็กได้เกิดการคิดย้อนกลับไปกลับมา เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในส่วนที่ยังไม่ชัดเจน ครูต้องช่วยเด็กปรับเปลี่ยนและแก้ไขความคิด เพิ่มเติมข้อมูลจนได้คำตอบเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็กอย่างชัดเจน

หลังจากเด็กแต่ละคนได้ข้อสรุปวิธีการเรียนรู้ของตนเองแล้ว ครูจะพบว่าเด็กบางคนเรียนรู้ได้ดีโดยใช้วิธีที่แตกต่างจากบุคคลอื่น ซึ่งไม่ใช่ข้อบกพร่องของเด็ก แต่ครูจะต้องทำให้เด็กได้รับรู้ความแตกต่างในวิธีการเรียนของบุคคล ซึ่งทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการเรียนรู้แบบอื่นที่ใช้ในการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ ครูอาจจะทำความเข้าใจเพิ่มเติม

ขยายความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้บุคคลที่ยังเรียนรู้ได้ไม่ดี นำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

นอกจากนี้ครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกทบทวนสิ่งที่ตนเองทำ เรียนรู้อยู่เสมอ ถ้าหากครูฝึกให้เด็กได้คิดทบทวนอยู่เสมอ คิดย้อนกลับทั้งกระบวนการก็จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ของตนเองเพื่อการพัฒนาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 18 -30)

9. จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยนักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอนแบบผู้เรียนเป็นแกน เป็นต้น

บทบาทของผู้สอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

Raja ผู้สอนต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์การเรียนรู้ใหม่ คือ การเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนความเชื่อของตนเองได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นคิดจะเปลี่ยนแปลงตนเอง ไม่มีใครที่จะสามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิด ความเชื่อคนอื่นได้ การเรียนรู้แนวใหม่ที่เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ มีวิธีการเรียนที่แตกต่างกันและใช้เวลาไม่เท่ากันที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเองให้เติบโตเต็มศักยภาพ

2. ผู้สอนมีความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ จะกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้เรียนเติบโตตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ในสถานการณ์ดังกล่าว ผู้สอนต้องมีความเชื่อตามปรัชญาการศึกษากลุ่มพัฒนิยม (Progressivism) ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ พัฒนาได้ ผู้เรียนเรียนรู้จากการกระทำ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมีอิสระภาพและสามารถควบคุมทิศทางการจัดกิจกรรมได้ คือ การสืบค้น การแก้ปัญหา การเรียนกลุ่มย่อย การเรียนเชิงประสบการณ์

3. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ซึ่งผู้สอนมีความสำคัญ ที่จะต้องมีการวางแผนการเรียนการสอน (Instruction) และการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ ซึ่งการเรียนรู้แนวใหม่ที่เชื่อว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยตนเองและ

สามารถปรับปรุงและมุ่งพัฒนาการไปได้เรื่อยๆโดยอาศัยโครงสร้างความรู้ภายในของตนเอง ผู้สอนจะคำนึงถึงสิทธิของผู้เรียน 2 ประการคือ สิทธิของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้หน้าที่การเรียนรู้

4. เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ที่ได้มาจากผู้เรียนจะมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ไม่ใช่คุณภาพของการจำ แต่เป็นความใส่ใจและเป็นแรงผลักดันของแต่ละบุคคล อารมณ์พื้นฐานของผู้เรียนจะพัฒนาไปสู่คุณธรรมและจริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ กระตุ้นความรู้เดิมของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลใหม่ โดยการแสวงหารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจข้อมูลโดยใช้ทักษะ กระบวนการต่างๆ ให้ผู้เรียนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

5. พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เนื่องจากธรรมชาติของผู้เรียนมีความหลากหลายและซับซ้อน การจะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ พร้อมทั้งกลมกลืนกับกิจกรรมการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนทุกคนและทุกด้าน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำโดย

5.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลที่สำคัญ ความรู้ที่ทันสมัยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง และมีการแลกเปลี่ยนทั้งความคิดเห็น วิธีการแก้ปัญหา

5.2 ให้ผู้เรียนตระหนักถึงกระบวนการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงอยู่เสมอ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวสำหรับการดำเนินการ

5.3 กิจกรรมการเรียนรู้เป็นโครงสร้างแบบเปิดมีความยืดหยุ่นหลากหลาย และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิด ทักษะกระบวนการ ทักษะการจัดการ ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งทักษะเหล่านี้จะหลอมเป็นทักษะชีวิตต่อไป

5.4 การประเมินในขณะที่มีการเรียนการสอน เป็นการประเมินที่เป็นธรรมชาติสอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นการประเมินที่ทำได้ไม่ง่าย ถ้าผู้สอนไม่เข้าใจกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การประเมินตามสภาพจริง ต้องการให้ผู้เรียนประยุกต์ความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543 : 29-33)

บทบาทของครูจากกระบวนการเรียนการสอนการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

1. การเตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กำหนดวิธีการประเมินผล

1.4 การจัดเตรียม สื่อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ แหล่งการเรียนรู้

2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยอาจจะมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและปลอดภัยแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ สังเกต บันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้คำแนะนำและข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม ให้ความคิดเห็นแก่ผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนเต็มที่

3. การประเมินผล ราชภัฏมหาสารคาม

3.1 เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลงานของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

10. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

10.1 ความหมาย การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามีผู้ให้ความหมายดังนี้

จินตนา หมู่มิ่ง (2525 : 1) กล่าวคือ การศึกษาของเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบ เป็นวัยของการวางพื้นฐานทางการศึกษาให้แก่เด็กวัยก่อนเรียน ประสิทธิ์ นิมจินดา (2542 : 4) คือ การศึกษาที่จัดให้เด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบ ซึ่งเป็นที่เด็กควรได้รับการวางพื้นฐานทางการศึกษาอย่างถูกต้อง เพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มที่ทุกด้าน อันหมายถึงความถึงที่เด็กได้รับการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2536 : 10) ได้ให้ความหมายของการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ตามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่าเป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และการพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทางร่างกายและด้านจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ สังคม เพื่อรับการศึกษาระดับต่อไปโดยมุ่งจัดให้แก่เด็กวัย 3 – 5 ปี เป็นวัยสำคัญในการวางรากฐานของชีวิต

เยาวภา เตชะคุปต์ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาว่า หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะที่แตกต่างจากลักษณะอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง

จากคำจำกัดความทางการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา พอจะสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา สังคมและจิตใจเพื่อศึกษาในระดับต่อไปอย่างเหมาะสม

10.2 ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2542 : 2) เด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้นแนวคิด และหลักการในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (อายุ 3 – 6 ขวบ) จึงจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้านของเด็กวัยนี้ เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อมุ่งหวังในการสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เจริญเติบโตถึงขีดสุด มีศักยภาพที่เหมาะสมกับวัย ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กทุกด้านอย่างเท่าเทียมกันโดยเด็กได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ประสิทธิ์ นิมจินดา (2542 : 23) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษาว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 6 ขวบ เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของเด็กวัยนี้จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัยผู้ใหญ่ เด็กจะมีการเรียนรู้มากที่สุดจากสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม ดังนั้นพฤติกรรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ครูและผู้ใกล้ชิดจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และทัศนคติ ประสบการณ์ใดๆ ที่เด็กได้รับจะฝังแน่นเป็นรากฐานชีวิตเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนจึงเป็นหน้าที่ของครูจะช่วยเหลือส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้แก่เด็ก เช่น พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางปัญญา พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคม เป็นต้น

เยาวภา เตชะคุปต์ (2542 : 24) กล่าวว่า ในการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือเด็กวัยต่างๆ เราควรคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กในวัยนั้น การศึกษาถึงพัฒนาการของเด็กจะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงธรรมชาติของเด็ก รวมทั้งพัฒนาการซึ่งจะช่วยให้เราสามารถจัดประสบการณ์ จัดการเรียนการสอนและอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา นอกจากจะมุ่งให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาได้ดี ยังเป็นการศึกษาพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 16) การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนเรียน 6 ปี จะมีผลต่อชีวิตถ้าเด็กได้รับการดูแลที่ดีที่สุดได้รับความรัก ความอบอุ่น จะทำให้เด็กมีความสดชื่น มองโลกในแง่ดี รู้จักรักคนอื่น การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยการมุ่งพัฒนาเด็กทุกด้านให้เจริญและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม มีความพร้อมในการเรียนรู้ มีทักษะชีวิต โดยการเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ด้วยความร่วมมือทั้งโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความมีคุณภาพ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น เป็นการเตรียมความพร้อม และเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตอย่างมีคุณภาพ เป็นรากฐานของสังคม การจัดการศึกษาต้องมีพื้นฐานจากการศึกษาพัฒนาการเด็กเพื่อความเหมาะสมและความต่อเนื่องต่อไป

10.3 ปรัชญาและแนวคิดการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

กรมวิชาการ (2540 :1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กบนพื้นฐานที่สนองตอบความต้องการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญาอย่างสมดุลต่อเนื่องไปด้วยกันทุกด้าน ประสบการณ์ที่จัดให้เป็นประสบการณ์ตรงและหลากหลาย ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมีความสุขกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเริ่มต้นเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่ สมัยกรีก โรมัน โดยพลาโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) และนักปรัชญาอีกหลายท่านในสมัยนั้นที่ได้สังเกตเห็นความสำคัญของเด็กในช่วง 6 ปีแรกของชีวิต แนวคิดพื้นฐานนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการศึกษาต่อมา

ฟรอสท์และคิสซิงเจอร์ (Frost and Kissinger. 1975 : 16-43) ได้รวบรวมแนวคิดสำคัญของนักปรัชญาสมัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย (เยาวกา เดชะคุปต์. 2542 : 15 - 20) ดังนี้

พลาโต (Plato) มองการศึกษาว่าเป็นการเตรียมคนเพื่อพัฒนาประเทศชาติ เขามีความเชื่อว่ารัฐควรจะเตรียมเด็กไว้ตั้งแต่ทารกเพื่อให้พร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของประเทศชาติ

อริสโตเติล (Aristotle) มองการศึกษาว่า เป็นสิทธิ์ของส่วนบุคคลที่ควรจะได้รับ แนวคิดของเขาควรจะให้บ้านและโรงเรียนมีส่วนในการเลี้ยงดูและอบรมบุตร เขาเชื่อว่าเด็กก่อนอายุ 7 ปี ควรได้รับการดูแลที่บ้านโดยแม่และพยาบาล

มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther. 1483 – 1546) ในส่วนของปฐมวัยศึกษา เขาเชื่อถึงความสำคัญของครอบครัวว่าเป็นสถาบันสำคัญขั้นมูลฐาน ที่จะมีส่วนสำคัญในการศึกษาแก่บุตร โดยออกมาในรูปการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ ศูนย์แม่และเด็ก การศึกษาสำหรับครอบครัว

จอห์น อมอส คอมมินิอุส (John Amos Comenius. 1592 – 1670) หลักการสอนของคอมมินิอุส การเรียนการสอนต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื้อหาของหลักสูตรต้องเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก หนังสือควรมีภาพประกอบและการสอนภาษาควรสอนภาษาประจำชาติให้แม่นยำก่อน

ฌอง ฌาค รุสโซ (Jean Jacques Russo. 1712 – 1778) ได้เน้นความสำคัญของเด็กในแง่ของความเป็นมนุษย์ รุสโซ มีความคิดว่าเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ย่อส่วน เขาชี้ให้เห็นว่าพัฒนาการของควรได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง

โจฮัน เปตาลอสซี (Johann Pestalozzi. 1827 – 1940) เขาเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความสามารถและแตกต่างกันส่วนบุคคล ในเรื่องความสนใจ และความต้องการ รวมทั้งความสามารถทางการเรียนรู้

เฟรดเดอริค โฟรเบล (Friederich Frobel. 1782 –1852) ได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาของการอนุบาลศึกษา ความเชื่อของโฟรเบล ครูควรส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรีในการเล่นและการใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ที่สำคัญ คือ การเล่น ซึ่งเขาจะเรียกการเล่นของเขาว่า “ชุดของขวัญ” แนวความคิดของโฟรเบลได้มีผู้นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษากว้างขวาง

ดร. มาเรีย มอนเตสซอรี (Dr. Maria Montessori. 1870–1950) เป็นผู้คิดวิธีสอนแบบเอกัตบุคคล และเน้นการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและจิตวิทยาในการเจริญเติบโตของเด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความสามารถของตนเองเต็มที่ อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การเน้นถึงการใช้ประสาทสัมผัส

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey. 1859 –1952) มีแนวคิดดังนี้ การศึกษาไม่ใช่เป็นการเตรียมการเพื่อชีวิต แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องของชีวิต การเรียนรู้จะเป็นผลผลิต

จากการทำกิจกรรม ซึ่งแสดงถึงความสนใจเด็ก โดยเน้นเด็กให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และการให้อิสระภาพการเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย

สำหรับการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทย มีแนวคิดและหลักการของนักการอนุบาลศึกษามาดำเนินงานดังนี้ (ประสิทธิ์ นิมจินดา. 2542 : 54)

1. สอนเด็กโดยการเน้นการเรียนรู้จากธรรมชาติการรู้จักสังเกตและการปรับตัว
2. สอนเด็กให้รู้จักเนื้อหาที่ง่ายไปหาเนื้อหาที่ยาก หรือสอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม

3. เน้นความอยากรู้อยากเห็นและการแสดงออกอย่างเสรีตามความสนใจ
4. สอนโดยเน้นเด็กได้รับประสบการณ์ตรง
5. ให้ความสำคัญกับการเล่นและการให้เด็กทำกิจกรรมโดยมีตัวเด็กเป็นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 18) กล่าวถึงหลักการในการพัฒนาเด็กระดับก่อนประถมว่า

1. ต้องพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ
2. พัฒนาครูให้เปลี่ยนแปลงการจัดประสบการณ์
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กโดยการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมจากครูไปหาเด็ก
4. จัดกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์โดยเน้นความร่วมมือของทุกฝ่าย
5. สนองตอบต่อสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ต้องการให้เด็กมีชีวิตอยู่รอด ได้รับการคุ้มครอง ได้รับการพัฒนาและมีส่วนร่วม

10.4 หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 –6 ปี เป็นการจัดในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของบุคคลนั้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

10.4.1 หลักการ

- 1) เป็นการจัดการศึกษาครอบคลุมเด็กทุกประเภทที่มีอายุระหว่าง 3– 6 ปี
- 2) เป็นการพัฒนาเด็กโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาเป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้าน

สังคมและด้านสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล

- 3) เป็นการจัดประสบการณ์ให้เด็กสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและอย่างมีความสุข
- 4) เป็นการพัฒนาเด็กโดยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
- 5) เป็นการพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม

10.4.2 จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้เด็กอายุ 3 – 6 ปี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัยดังต่อไปนี้

10.4.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 1) เพื่อให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
- 2) ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์
- 3) ร่าเริง แจ่มใส มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและบุคคลอื่น
- 4) มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ
- 5) ช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพและวัย
- 6) อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย
- 8) ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับวัย
- 9) มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
- 10) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

10.4.4 อายุของผู้เรียน

เด็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี

10.4.5 ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 – 3 ปีการศึกษา โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เข้ารับการศึกษา โดยใช้เวลการจัดประสบการณ์ไม่เกิน 5 วัน

10.4.6 แนวการจัดกิจกรรม

เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายจึงกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ดังนี้

- 1) ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- 2) จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- 3) ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างของแต่ละคน และเปิดโอกาสให้เด็กได้ริเริ่มทำกิจกรรมของตนเองโดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
- 4) จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศที่อบอุ่นเพื่อให้เด็กมีความสุข
- 5) จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
- 6) จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้ง 5 มีโอกาสสังเกต สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 7) จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ เด็ก และกับผู้ใหญ่
- 8) จัดให้มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
- 9) จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่
- 10) จัดให้เด็กได้รับพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
- 11) จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 12) จัดกิจกรรมให้เด็กมีสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ต่อเพื่อนรักธรรมชาติและรักท้องถิ่น
- 13) จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติ กิจกรรมของตนเองและผู้อื่น
- 14) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- 15) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

10.4.7 เนื้อหา

เนื้อหาที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก อายุ 3-6 ปี กำหนดไว้ใน 2 ลักษณะดังนี้

1) **ประสบการณ์ที่สำคัญ** เป็นประสบการณ์ที่ควรนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนากายใจให้ครอบคลุมทั้ง 9 ข้อดังนี้

- 1.1) การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ
- 1.2) การใช้ภาษา
- 1.3) การเรียนรู้ทางสังคม
- 1.4) การเคลื่อนไหว
- 1.5) ดนตรี
- 1.6) การจำแนกและการเปรียบเทียบ
- 1.7) จำนวน
- 1.8) มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ / ระยะ)
- 1.9) เวลา

2) **เนื้อหาและแนวคิด** เนื้อหาในส่วนนี้ที่กำหนดเฉพาะหัวข้อไม่มีรายละเอียดให้มีแนวคิดแต่ละหัวข้อ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้ผู้สอนกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของเด็ก สามารถยืดหยุ่นเนื้อหา โดยคำนึงถึงประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ส่วนแนวคิดเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก หลังจากการจัดประสบการณ์หรือจัดกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องให้นำเนื้อหาและแนวคิดไปให้เด็กท่องจำ หัวข้อและแนวคิดมีดังนี้

- 2.1) ตัวเรา
- 2.2) ครอบครัว
- 2.3) โรงเรียนของฉัน
- 2.4) บุคคลต่าง ๆ
- 2.5) วันสำคัญ
- 2.6) ธรรมชาติรอบตัว
- 2.7) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 2.8) การคมนาคมและการสื่อสาร
- 2.9) สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว

10.4.8 กิจกรรมประจำวัน

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาเหมือนระดับประถมศึกษา แต่จัดในรูปของกิจกรรมแบบบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้ประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันต้องครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่ว ในการใช้อวัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นกลางแจ้งอย่างอิสระ เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส ฝึกช่วยตนเองในการแต่งกาย ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ ถ่ายทอดอารมณ์ ถ่ายทอดความรู้สึก อาจจะใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อ และใช้การเคลื่อนไหวตามจินตนาการ เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ

4) การพัฒนาความคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนกเปรียบเทียบ จัดหมู่ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จัดทัศนศึกษา จัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

5) การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจ เพื่อให้เด็กมีโอกาสนในการตัดสินใจเลือกเล่นหรือทำกิจกรรมอย่างเสรีตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นตามมุม หรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

6) การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระวังความปลอดภัยของตนเองและคนอื่น จึงควรจัดกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเสมอ

10.4.9 การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี สามารถนำมาจัดลงในตารางได้รูปแบบ โดยมีหลักการจัดดังนี้

- 1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก
แต่ละวัน
- 2) จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- 3) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้
เวลาเกิน 20 นาที
- 4) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเสรี เช่น การเล่นตามมุม เล่นกลางแจ้ง เด็ก
มักจะสนุกสนานและเพลิดเพลินไม่เบื่อง่าย อาจจะใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที
- 5) กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และ
กล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมเป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม
และบุคลากรเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหว จัดให้ครบทุกประเภท

10.4.10 การประเมินพัฒนาการ

การประเมินเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทุกด้าน ทางด้าน
ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือกระบวนการต่อเนื่องและ
เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมา
พิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาการอย่าง
เต็มที่ตามศักยภาพ

การประเมินพัฒนาการควรรยึดหลักดังนี้

- 1) ต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน
- 2) ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- 3) สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรม
ประจำวันของเด็กโดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรม
ประจำวัน
- 4) จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
- 5) ไม่ใช้การประเมินด้วยแบบทดสอบ เพราะไม่เหมาะสมกับวัยและ
ระดับพัฒนาการของเด็กอายุ 3 – 6 ปี การประเมินเด็กควรขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลหลายด้าน
ไม่ใช่อยู่ที่คะแนนสอบ
- 6) สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสม และควรใช้กับเด็กอายุ 3 – 6 ปี
ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การสอบถาม การรวบรวมผลงานหรือชิ้นงาน
ที่แสดงออกถึงการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ในการพัฒนาแต่ละด้านของบุคคล ทั้งนี้
อาจมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กโดยการจัดทำแฟ้มสะสมข้อมูล (สำนัก
งานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 31 – 47)

10.5 แนวการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อน

ประถมศึกษา

10.5.1 จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กพัฒนาทางการเล่น การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ

10.5.2 จัดสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศใกล้เคียงกับบ้านและสอดคล้องกับสภาพของชุมชน

10.5.3 สร้างสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กให้เป็นไปอย่างอบอุ่น

10.5.4 จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มและในการตัดสินใจ

10.5.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีโอกาสลงมือทำเอง

10.5.6 จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เด็กสามารถนำไปใช้ในกิจวัตรประจำวันทันต่อเหตุการณ์ เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเหมาะสมกับวัย

10.5.7 จัดประสบการณ์และกิจกรรมหลากหลายให้เด็ก เน้นกระบวนการคิด และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

10.5.8 จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้เด็กฝึกปฏิบัติในวิถีชีวิตจนเป็นนิสัย

10.5.9 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนในการจัดการศึกษาให้เด็ก (ประสิทธิ์ นิมจินดา. 2540 : 105 -106)

ลักษณะกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและเข้าจังหวะโดยจัดทั้งรายบุคคลหรือการจัดเป็นกลุ่มเช่น การเคลื่อนไหวที่มีการเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวที่ไม่มีการเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวโดยเด็กคิดท่าทางตามจินตนาการ การเคลื่อนไหวตามทำนองเพลงและเนื้อร้อง ในการจัดต้องให้บรรยากาศอบอุ่น สนุกสนานรื่นเริง มั่นใจกล้าแสดงออกและจบกิจกรรมโดยให้เด็กผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และให้เด็กเกิดความสนุกสนาน

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เลือกทำตามความสามารถ ความสนใจโดยจัดไว้ให้ทุกวันวันละประมาณ 1 ชั่วโมง โดยการกิจกรรมสร้างสรรค์จะช่วยผ่อนคลายความเครียด ส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อและตา ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ อย่างดียิ่ง

นอกจากนี้ถ้าห้องเรียนมีเนื้อที่ต่างระดับก็ควรจะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น ใช้เป็นเฉลียงสำหรับฟังนิทาน ภายในห้องเรียนควรจัดเป็นศูนย์การเรียน มุมต่าง ๆ หรือ บริเวณที่ทำกิจกรรม ในการจัดครูควรพิจารณาทิศทางการเคลื่อนที่ของเด็กไปอย่างไรโดยไม่ให้รบกวนกัน

ครูควรให้ความสนใจกับการจัดเนื้อที่โต๊ะ เก้าอี้ หรือเครื่องตกแต่งต่าง ๆ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ ศูนย์การเรียนควรมีการจัดให้ยืดหยุ่นมากที่สุด โดยครูควรจำไว้ว่าจะจัดห้องให้เหมาะกับเนื้อที่มีอยู่และใช้เนื้อที่ทุกตารางนิ้วให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (เขาวภา เตชะคุปต์. 2542 : 117)

สิ่งที่ควรคำนึงในการจัดตกแต่งห้องเรียนสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา

1. สี ในห้องควรจะใช้สีอ่อน ทำให้เกิดความสบายใจไม่เกิดความเครียด
2. แสง ห้องเด็กควรมีแสงสว่างเพียงพอ มีหน้าต่างหลายบาน มีการตัดไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างเพียงพอ
3. อากาศในห้อง เด็กควรมีอากาศถ่ายเท ปราศจากกลิ่นเหม็นอาจจะติดพัดลมที่เพดานเพื่อช่วยระบายอากาศ เนื้อประตูหน้าต่างควรมีช่องระบายอากาศ ความสะอาด ห้องเด็กควรสะอาดเพื่อเด็กที่มีสุขภาพอนามัย และเด็กชอบนั่งและนอนกับพื้นฐาน พื้นห้องอาจจะปูพรม หรือเสื่อน้ำมัน จึงควรรักษาความสะอาดอยู่เสมอ และเป็น การฝึกเด็กรักษาความสะอาด นอกจากนี้ควรมีถังฝังฝังไว้มุมใดมุมหนึ่ง เพื่อให้เด็กทิ้งเศษกระดาษเป็นที่
4. ความเรียบร้อย ห้องเรียนควรมีอุปกรณ์การเรียน ของใช้พอเหมาะ จัดอย่างเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ เก็บและหยิบง่าย
5. ความปลอดภัย ห้องเรียนควรจัดวางโต๊ะเก้าอี้ สิ่งของให้อยู่ในตำแหน่งที่ปลอดภัย ไม่ขวางทางเข้าออกหรือตกแตกง่าย ซึ่งอาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ (ประสิทธิ์ นิยมจندا. 2540 : 122)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 20-22) ได้กล่าวถึงสภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

1.1 ห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จะต้องสะอาด จะต้องมีแสงสว่างเพียงพอ ปลอดภัย กว้างและได้สัดส่วนกับจำนวนเด็ก ควรมีพื้นที่กว้างเฉลี่ยไม่น้อย 1 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน

1.2 คุรุภัณฑ์ภายในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ที่เก็บเครื่องเล่น เครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก ควรเลือกสีอ่อนและธรรมชาติ ควรมีขนาดพอเหมาะกับเด็ก

1.3 สื่อและเครื่องเล่น ภายในห้องเรียน ต้องมีจำนวนเพียงพอ ปลอดภัย และอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

1.4 การจัดแบ่งพื้นที่ให้ห้องเรียนมีมุมจัดประสบการณ์ต่างๆ อย่างน้อย 4 มุม เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ โดยมีสื่ออุปกรณ์ภายในมุมที่อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี สอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และเด็กสามารถเคลื่อนที่จากมุมประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างอิสระ โดยไม่รบกวนเด็กอื่น

1.5 การกำหนดพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย และกิจกรรมกลุ่มใหญ่ให้ชัดเจน จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

1.6 การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไปในห้องเรียน ควรจัดให้มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่อบอุ่นเหมือนบ้าน เพื่อสร้างความสนใจของเด็กให้มีความกระตือรือร้นอยากมาโรงเรียน นอกจากนี้ใช้ประโยชน์จากห้องเรียน ได้หลายอย่าง

1.7 บุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเข้าใจธรรมชาติของเด็ก

1.8 การจัดป้ายนิเทศ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมในห้องเรียน และส่งเสริมให้เกิดประโยชน์กับเด็กโดยตรง

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

2.1 การจัดบริเวณภายนอกห้องเรียนควรจัดให้เป็นที่ร่มโล่งแจ้ง มีการจัดแบ่งพื้นที่สำหรับเด็กก่อนประถมเล่น โดยแยกจากสนามเด็กเล่น โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความปลอดภัย และประโยชน์ของการใช้สอย

2.2 การจัดสนามเด็กเล่นควรจัดให้มีพื้นที่ผิวหลายประเภท เช่น พื้นดินทราย หญ้า มีที่นั่งและที่ราบ มีที่สำหรับเล่นของเล่น มีเครื่องเล่นประเภทปีนป่าย ทรงตัวและมีขอบเขตเป็นสัดส่วน

2.3 อุปกรณ์และของเล่น เครื่องเล่นต่าง ๆ ภายในสนามต้องมีความเหมาะสมกับเด็กวัยนี้ ต้องมีความแข็งแรงและทนทาน ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพการที่ใช้งานดี มีความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา

การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีความสำคัญกับเด็กอย่างยิ่ง เพราะธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลองและต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ดังนั้นการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และพฤติกรรมของเด็ก

10.7 สื่อการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา

10.7.1 สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ทักษะคิด และทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมาย สื่อการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา มีดังนี้

- 1) วัสดุ เทปเพลง แผนภาพ ดินสอ หนังสือ ฯลฯ
- 2) อุปกรณ์ เช่น เครื่องบันทึกเสียง โทรทัศน์ แก์อี้ เครื่องเล่นสนาม
- 3) วิธีการ เช่น การสาธิต การทดลอง การเล่นิทาน รวมทั้งกิจกรรม

ที่ครูจัดให้

10.7.2 ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

- 1) ช่วยให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว
- 2) ช่วยให้เด็กสนใจและร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง
- 3) ช่วยให้เด็กจำในสิ่งที่เรียนได้ง่ายแม่นยำและนาน
- 4) ช่วยให้เด็กเกิดความชอบในการเรียนในบทเรียน
- 5) ช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วขึ้น
- 6) ช่วยให้เด็กเกิดความคิดต่อเนื่องและฝึกประสาทสัมผัส

10.7.3 ลักษณะที่ดีของสื่อการเรียนการสอน

- 1) ปลอดภัย ไม่มีส่วนผสมของสารพิษเจือปน ไม่แตกหักง่าย แข็งแรง ไม่ชำรุดทรุดโทรม
- 2) ประโยชน์ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กได้เรียนรู้ และใช้ความคิดที่เหมาะสมตามวัย และความสนใจของเด็ก ช่วยสร้างความสนใจ ช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็กได้อย่างดี พัฒนาสติปัญญา กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ความสัมพันธ์ระหว่างประสาทตาและมือ
- 3) ประหยัด สื่อที่จะสร้างต้องคำนึงถึงการประหยัด การเลือกใช้วัสดุที่ดีและมีความเหมาะสม ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น หาง่ายและมีความแข็งแรงคงทน
- 4) ประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงประสิทธิภาพดังนี้
- 5) มีความยากง่าย เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก
- 6) ใช้ประโยชน์ได้หลายกิจกรรม นำมาดัดแปลงใช้ได้หลายโอกาส
- 7) ให้เด็กได้ประสบการณ์ตรงและได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สื่อทุกชิ้นควรมีการแนะนำหรืออธิบายวิธีเล่น ตลอดจนข้อควรระวังในการเล่น
- 8) มีความคงทนสามารถใช้กิจกรรมได้หลายครั้ง โดยไม่เสื่อมสภาพหรือชำรุดง่าย

10.8 การวัดและการประเมินเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

การวัดและการประเมินความพร้อม ในการเรียนการสอนของเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการประเมินความสามารถของเด็กในการแสดงพฤติกรรมที่คาดว่าจะปรากฏในช่วงอายุ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาเสริมประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา

10.8.1 จุดประสงค์ของการประเมินความพร้อม

- 1) เพื่อประเมินความสามารถของเด็กและพฤติกรรมเด็ก
- 2) เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กแต่ละคนเพื่อวางพื้นฐานในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก
- 3) เพื่อให้เด็กพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ลักษณะนิสัยอย่างเต็มศักยภาพ
- 4) เพื่อศึกษาพัฒนาการความเจริญเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ตลอดจนค้นหาสาเหตุและข้อบกพร่อง เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ

10.8.2 หลักการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajb 1) ไม่นำผลประเมินพัฒนาการมาตัดสินได้หรือตก

- 2) วัดเป็นรายพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนครบทุกด้าน
- 3) ใช้วิธีการที่หลากหลายรูปแบบในการวัด เช่น การสนทนา การสังเกต บันทึกการตรวจผลงาน เป็นต้น
- 4) วัดตามสภาพความเป็นจริง ให้เป็นปัจจุบันและถูกต้อง

10.8.3 วิธีการวัดและการประเมินพัฒนาการ

- 1) ศึกษาประวัติของเด็ก รู้จักเด็กเป็นรายบุคคล
  - 2) การสนทนา
  - 3) การให้เด็กประเมินตัวเอง
  - 4) การสัมภาษณ์
  - 5) การสะสมผลงาน การตรวจผลงาน
  - 6) การสังเกตพฤติกรรม
  - 7) การใช้แบบทดสอบ โดยอาศัยครูเป็นผู้แนะนำ เป็นผู้อ่านให้
- (ไพเราะ พุ่มมัน. 2544 : 56-58)

10.9 คุณสมบัติของครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา

ครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กต้องทำหน้าที่มารดา พี่เลี้ยง เพื่อนและผู้นำเด็กบุคลิกภาพของครู ได้แก่ นิสัยใจคอ กิริยามารยาท ความฉลาดความกระตือรือร้น ความสำคัญต่อเด็ก ครูจึงควรมีคุณสมบัติที่เหมาะสมดังนี้

10.9.1 รักเด็ก ครูควรมีนิสัยรักเด็กสามารถทำทุกอย่างให้เด็กได้โดยไม่คิดรังเกียจ

10.9.2 ร่าเริง ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทำให้เด็กอบอุ่นและเป็นมิตร

10.9.3 เมตตากรุณาต่อเด็ก ไม่ทำโทษเด็ก ทำให้เด็กเป็นคนดี สอนง่าย

10.9.4 สุขุมใจเย็น พยายามควบคุมตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ไม่โกรธง่าย ไม่เป็นคนขี้โมโห

10.9.5 ขยัน ครูควรฝึกนิสัยให้ขยันอยู่เสมอ ทำงานไม่จับจด ทำงานทุกอย่างให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะโรงเรียนมีงานมากมาย

10.9.6 ออดทน ครูควรมีความอดทนเป็นเลิศ เพราะการอบรมเด็กต้องอาศัยเวลานานและการทำความเข้าใจในบทเรียนที่ยากจะต้องใช้ความอดทนอย่างสูง

10.9.7 ซื่อสัตย์ ครูควรซื่อตรงต่อหน้าที่

10.9.8 ยุติธรรม ครูควรมีความยุติธรรมในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ

10.9.9 ตัดสินใจดี ครูควรเป็นคนมีความรอบคอบ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นควรตัดสินใจให้รอบคอบ

10.9.10 สุขภาพ ครูควรมีความสุขภาพทั้งทางกาย วาจา ใจ พุดจาด้วยคำที่สุภาพ ควรฝึกให้เด็กมีกิจวัตรที่เรียบร้อย

10.9.11 สุขภาพแข็งแรง ทรวดทรงดี ครูควรรักษาสุขภาพให้ดีเสมอ

10.9.12 ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก มากที่สุดเท่าที่จะได้

10.9.13 เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก โดยศึกษาจากพัฒนาการของเด็กเพื่อเข้าใจถึงความรู้สึกของเด็ก

10.9.14 แต่งกายดี สุภาพ และเหมาะสม

10.9.15 มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีบุคลิกภาพที่เข้ากับทุกคนได้

10.9.16 มีความรอบรู้ในหลายวิชา (เบญจฯ แสงมะลิและคณะ. 2516 :12-21)

หน้าที่และบทบาทของครูก่อนวัยเรียน

1. เป็นแบบอย่างที่ดี เด็กเล็กเป็นวัยที่ชอบเลียนแบบผู้ใหญ่ ครูควรจะเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแต่งกาย กิริยาวาจา ความมีระเบียบความขยัน ความซื่อสัตย์ ความมีมนุษยสัมพันธ์

2. ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก ครูควรส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นของเด็กและกระตุ้นความสนใจ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เช่น สอนให้เด็กเข้าใจในเรื่องของสังคม คณิตศาสตร์ ส่งเสริมการใช้ภาษา การอยู่ร่วมกันกับเพื่อน เป็นต้น

3. ให้ความปลอดภัยแก่เด็ก ครูควรระมัดระวังในเรื่องของอุบัติเหตุ อันตรายจากสารเคมี สารพิษ และของมีคมทั้งหลาย

4. ส่งเสริมความเจริญเติบโต ได้แก่ การให้อาหารที่เหมาะสมตามความต้องการของร่างกาย การเด็กได้เล่นในที่ร่มและแจ้งเพื่อฝึกร่างกายให้แข็งแรง

5. การเลี้ยงดูเด็ก ครูควรเอาใจใส่อย่างจริงจัง ให้การอบรมสั่งสอนให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัย การสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเด็ก

6. การให้อิสระภาพ ครูควรให้อิสระภาพในการเล่นเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ความมั่นใจในตนเองของเด็ก รวมทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

7. ปลุกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก วัยนี้จะเป็นวัยที่ช่างจดจำ จึงควรปลุกฝังลักษณะนิสัยที่ดีและทำอย่างสม่ำเสมอ เช่น การพูดด้วยคำที่สุภาพ การสร้างความขยันขันแข็ง

8. ส่งเสริมนิสัยส่วนตัวและสังคม ครูควรฝึกให้เด็กได้รู้จักเล่นกับเพื่อน ๑ แบ่งปันของเล่น รู้จักการให้ การช่วยเหลือคนอื่น

9. เตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถที่จะเรียนชั้นสูงต่อไปได้ เช่น การขีดเขียน การฟัง การสังเกต การเปรียบเทียบ เป็นต้น (ประสิทธิ์ นิมจินดา. 2542 : 125)

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 10-13) กล่าวถึงลักษณะของครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. ด้านความรู้ความสามารถ

1.1 มีวุฒิการอนุบาลศึกษา หรือเคยผ่านการอบรมในระดับก่อนประถมศึกษา

1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องแนวและแผนการจัดประสบการณ์และสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 มีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขพฤติกรรมเด็กได้

2. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.1 มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูสอนระดับก่อนประถมศึกษา

2.2 มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กดังนี้ รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส ใจเย็นบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบสูง สุภาพเรียบร้อย มีความเมตตา อดทน มีอารมณ์ปกติเป็นคนช่างสังเกต

2.3 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เช่น มีการโอบอุ้มสัมผัสตัว เด็กด้วยความอ่อนโยน ทำทางเป็นมิตร การมองด้วยสายตาเอื้ออาทร การพูดด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน

ครูผู้สอนควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. จัดหา จัดทำวัสดุอุปกรณ์และสื่อ เพื่อใช้จัดประสบการณ์
  2. จัดกิจกรรมและประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์ และสอดคล้องกับตาราง กิจกรรมประจำวัน
  3. จัดทำงานธุรการในชั้นเรียน เช่น บัญชีเรียกชื่อ สมุดรายงานประจำตัวเด็กสมุดบันทึกความพร้อม แบบบันทึกการตรวจสอบสุขภาพ ระเบียบสะสม ฯลฯ
  4. การวัดและการประเมินความพร้อมและความก้าวหน้าทางพัฒนาการทุกด้าน
  5. การปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน และแสวงหาความร่วมมือในการจัดประสบการณ์หรือแก้ปัญหาเด็กนักเรียน
- สรุปได้ว่า การจัดครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าสอนในระดับก่อนประถมศึกษาจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อการบริหารจัดการการจัดการเรียนการสอน คุณภาพนักเรียนความพึงพอใจของบุคลากร

10.10 การดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคามได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อสนองตอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการดังนี้

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2545 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคามจะเป็นองค์กรนำในการจัดการศึกษาภาคบังคับและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ประชากรวัยเรียนในจังหวัดได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

ปณิธาน

มุ่งมั่นจัดการศึกษาตามพันธกิจให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข มีความเป็นไทยและอยู่ในสังคมไทยและอยู่ในสังคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรี

พันธกิจ

จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

นโยบายการพัฒนากิจการการศึกษา

1. โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องเร่งรัดพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้นักเรียนทุกระดับชั้นมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
2. หน่วยงานทุกระดับและโรงเรียน ต้องสร้างความตระหนัก ปลุกฝังจิตสำนึก พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคลากรและนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาและพระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
3. โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องมุ่งปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับ การเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษา ส่งเสริม สิทธิ หน้าที่เสรีภาพ เคารพกฎหมายและศักดิ์ความเป็นมนุษย์
4. โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องเร่งรัดพัฒนาทั้งระบบ เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้งจาก ภายในและภายนอก

จุดเน้นการพัฒนากิจการเรียนการสอน

1. โรงเรียน กลุ่มโรงเรียนและชุมชน ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ในการระดมแลกเปลี่ยนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยี นวัตกรรม บุคลากร ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาโรงเรียน
2. นักเรียนทุกคนต้องมีความสามารถด้านดนตรี กีฬา ศิลปะอย่างน้อย คนละ 1 รายการ
3. นักเรียนทุกคนตั้งแต่ ป.1 – ม.3 ต้องศึกษาเรียนรู้แบบโครงงานงานและสามารถจัดทำโครงงานตามความสนใจได้อย่างน้อยคนละ 1 โครงงาน
4. ปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เรียนรู้อย่างมีความสุข เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ บูรณาการสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจ ทันสมัยตามสภาพจริง เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริงเรียนรู้ร่วมกันโดยมีผู้เรียน ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้

5. โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องเร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการที่หลากหลายต่อเนื่องอย่างจริงจัง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่สากล

6. ทุกโรงเรียนต้องพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ด้วยวิธีการที่หลากหลายต่อเนื่องอย่างจริงจัง เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน

7. โรงเรียนทุกโรงเรียน ต้องสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่เด็กนักเรียนทุกคนทั้งในด้านการระบอบการปกครอง สังคม ศีลธรรม และปัญญาธรรม นำกระบวนการประชาธิปไตยสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน จนทำให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

8. ครูทุกคนต้องพัฒนาตนเองสู่การเป็นครูมืออาชีพ ทั้งด้าน ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมและมีวิธีสอนเป็นของตนเองที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

9. ส่งเสริมให้ครูมีการรวมตัวกันเป็นชมรมทางวิชาการ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาสมาชิกสู่การเป็นครูมืออาชีพ

10. สปจ. สปอ. และโรงเรียนต้องจัดให้มีการนิเทศเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งกฎหมาย ระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาบุคลากร และนักเรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข

11. ทุกโรงเรียนจัดให้มีระบบประกันคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานโรงเรียน และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานเพื่อเสนอหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อเตรียมการรองรับการประกันภายนอก

12. ทุกโรงเรียนที่ผ่านการประเมินมาตรฐานที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับการประดับธงเขียว เพื่อเป็นสัญลักษณ์ แสดงว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน

13. จัดระบบและเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษามากับบังคับ 9 ปี และการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ด้วยการจัดทำสำมะโนนักเรียน และเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เพื่อสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตั้งแต่ ปี 2545 เป็นต้นไป

10.11 การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา ศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

10.11.1 ข้อมูลนักเรียนและห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษาปี 2544

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มีโรงเรียนที่จัดการ
ศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในสังกัดจำนวน 576 โรงเรียน มีนักเรียนระดับก่อนประถม
ศึกษาทั้งหมด 25,962 คน มีจำนวน 1,292 ห้องแยกเป็น

1) อนุบาล 1 จำนวน 631 ห้อง มีจำนวนนักเรียน 12,694 คน เป็น
นักเรียนชาย จำนวน 6,504 คน นักเรียนหญิง 6,337คน

2) อนุบาล 2 จำนวน 661 ห้อง มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 13,121 คน
เป็นนักเรียนชายจำนวน 6,613 คน เป็นนักเรียนหญิง 6,508 คน

10.11.2 ข้อมูลคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ได้สรุปการประเมิน
มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ 2541 ปีการศึกษา 2543 ทั้งมาตรฐานด้านผลผลิต ได้แก่ มาตรฐาน
คุณภาพนักเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น มาตรฐานด้านกระบวนการ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐาน
การบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร ซึ่งมีประเด็นที่ใช้ในการพิจารณาและตัดสินคุณภาพในแต่ละ
ระดับแบ่งชี้จำแนกเป็น 4 ระดับคือ

ระดับ 0 คุณภาพที่มีผลไม่พึงพอใจ

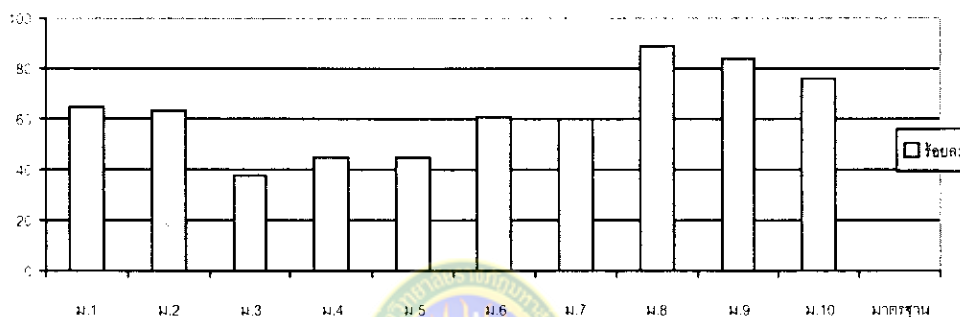
ระดับ 1 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นต่ำ

ระดับ 2 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นปานกลาง

ระดับ 3 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นสูง

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (2543. 58) ได้สรุปผลผลิต
ซึ่งได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า ร้อยละจำนวน
นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา คุณภาพระดับ 3 มากที่สุด คือร้อยละ 63.55 ได้แก่
มาตรฐานที่ 7 นักเรียนมีสุขภาพ สมรรถภาพทางกายชัดเจน ร้อยละ 89.00 รองลงมา
คือมาตรฐานที่ 8 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
ร้อยละ 84.00 ลำดับที่สามคือ มาตรฐานที่ 9 นักเรียนเห็นคุณค่าและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ศิลปวัฒนธรรมและภูมิใจในความเป็นไทย ร้อยละ 76.00

แผนภูมิที่ 2 ร้อยละของจำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ที่มีคุณภาพระดับ 3
จำแนกตามมาตรฐาน

ที่มา : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. รายงานการประเมิน
โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ 2541 ปีการศึกษา 2543.

**10.11.3.นโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานระดับก่อนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีงบประมาณ 2545**

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1) นโยบาย

ส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน
และครอบครัว เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (กลุ่มอายุ 4- 6ปี) โดยถ่าย
โอนการจัดการศึกษาให้พื้นที่ที่มีความพร้อมไปดำเนินการ ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีความพร้อม
ให้ร่วมกันดำเนินการกับสถานศึกษา

2) เป้าหมาย

2.1) ถ่ายโอนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้กับองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัวที่มีความพร้อม

2.2) ร่วมกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชนอื่น
จัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ที่มีความพร้อม

3) มาตรการ

3.1) ร่วมประเมินความพร้อมของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และองค์กรชุมชนอื่น ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.2) ถ่ายโอนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้กับพื้นที่ที่มีความพร้อม

3.3) ให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรชุมชนอื่น ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาปฐมวัย และแนะนำ ช่วยเหลือการดำเนินการหากได้รับการร้องขอ

3.4) ดำเนินการร่วมกับท้องถิ่นในพื้นที่ที่ยังไม่พร้อม และดำเนินการเพื่อการวิจัยและทดลองในสถานศึกษาตัวอย่าง

4) ตัวอย่างโครงการการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

4.1) หลักการและเหตุผล

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความพร้อมทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมและร่างกาย ก่อนจะได้เข้าเรียนชั้น ป. 1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย (3-5 ปี) ให้มีการพัฒนาการสมวัยเต็มตามศักยภาพ จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญ

Rajabhat 4.2) วัตถุประสงค์ kham University

4.2.1) เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาในเด็กอายุ 4-5 ปี มีพัฒนาการทางด้านทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมและร่างกาย พร้อมทั้งจะเข้าเรียนชั้น ป. 1

4.2.2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพ

4.2.3) เพื่อพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขตโรงเรียนอนุบาลจังหวัดและโรงเรียนอนุบาลอำเภอ

4.3) เป้าหมายและกิจกรรม

4.3.1) สนับสนุนและดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา 576 โรงเรียน

4.3.2) พัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมและร่างกาย คุณธรรมค่านิยม ความพร้อมเต็มศักยภาพ

4.3.3) พัฒนาโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานทางการศึกษาเครือข่ายสหวิทยาเขตระดับจังหวัด ระดับอำเภอๆ ละ 1 โรงเรียน

4.4) กิจกรรม

4.4.1) ประชุมพัฒนาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
พหุภาคี คือผู้บริหารและครู ในโรงเรียน สหวิทยาเขต จำนวน 14 โรงเรียนร่วมกับศึกษา
นิเทศผู้รับผิดชอบ 14 คน

4.4.2) สนับสนุนการจัดการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็กให้ได้มาตรฐาน
อย่างน้อยอำเภอละ 1 โรงเรียน

4.5) การประเมิน

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

4.5.1) โรงเรียนและห้องเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเป็นไปตาม
มาตรฐานโรงเรียน

4.5.2) เด็กวัย 4 –5 ขวบได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างมี
ประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

4.5.3) นักเรียนมีคุณลักษณะเป็นไปตามมาตรฐานโรงเรียน

4.5.4) โรงเรียนต้นแบบมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยระดับจังหวัด
อำเภอที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นไปตามมาตรฐานโรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษา
ศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. 2545 : 35 –37)

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ผู้เรียนเป็น
บุคคลสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองที่ยั่งยืน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ได้รับการ
เตรียมพร้อมอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานโรงเรียน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

สนั่น เมยท่าแค (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครง
การดำเนินงานจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนัก
งานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่านักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเรียนจบหลัก
สูตรทุกคนรูปแบบและกระบวนการเรียนการสอนตามที่สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ
ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาวิทยากรแกนนำ
ระดับอำเภอ การประชุมปฏิบัติการ การประชุมอบรมผู้บริหารและครูผู้สอนระดับก่อน
ประถมศึกษา บรรลุเป้าหมายของโครงการ

โกศล เดชเตี้ยวและคณะ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปในทัศนะของครูผู้สอนกรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

1. บทบาทในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในการปฏิบัติมาก

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารงานของผู้บริหารประถมศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา แยกตามขนาดโรงเรียนในด้านอาคารสถานที่ และด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉลี่ยโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีระดับปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและกลาง

กนก สีตะบุตรและคณะ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความต้องการพัฒนาตนเองของครูระดับประถมศึกษาในโรงเรียนโครงการปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดนครสวรรค์ในด้านต่างๆ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการเข้าฝึกอบรม และด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการพัฒนาตนเองทางด้านการเรียนการสอน ด้านการเข้าฝึกอบรม และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รวม 3 ด้านของครูประถมศึกษาในโรงเรียนโครงการปฏิรูปการศึกษาต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

กรมวิชาการ (2540 : บทคัดย่อ) รายงานการวิจัยศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของกระบวนการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แนวทางการจัดการเรียนการสอนของประถมศึกษามุ่งเน้นครูใช้วิธีสอนแบบต่างๆ อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมโดยการใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้เครื่องมือวัดผลหลายแบบ ให้ตรงตามวัตถุประสงค์และประเมินผลเป็นระยะแบบต่อเนื่อง อีกทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง

กาญจนา พลະไกร (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการศึกษา ในสังกัดสำนักงานอำเภอเมืองมหาสารคาม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองมหาสารคาม โรงเรียนมีการพัฒนาดีขึ้นทุกโรงเรียนในด้านบุคลากร ระบบการบริหารการศึกษา โรงเรียน สถานศึกษา และหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

2. ผลการสังเกตการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ของโรงเรียนสังกัดอำเภอเมืองมหาสารคาม ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียน พบว่า การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน มีผลการดำเนินงานในระดับดี

เฉลิมชัย ฉวีวงศ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนและสภาพการปฏิบัติจริงต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

1. ผู้ปกครองนักเรียนมีความคาดหวังว่าโรงเรียน จะจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในแต่ละด้านและด้านรวม ตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในระดับมาก

2. ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติงานจริง ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ในแต่ละด้าน ในด้านรวม

3. ผู้ปกครองนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษาและรายได้มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในแต่ละด้านและในด้านรวมไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีความคาดหวังของการจัดการศึกษาแตกต่างกัน

4. ผู้ปกครองนักเรียนเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษาและรายได้มีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติจริงต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในแต่ละด้านและในด้านรวมไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ปกครองที่มีอาชีพและรายได้แตกต่างกัน จะมีได้มีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติจริงในการจัดการศึกษาต่างกัน

บรรเจิด ท้าวเพชร (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า

1. โดยภาพรวม โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีสภาพการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อศึกษาเป็นรายด้าน พบว่ามีสภาพการจัดอยู่ในระดับกลางทุกด้าน จากการศึกษการเปรียบเทียบ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีสภาพการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทั้งโดยภาพและรายด้านโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลางจากการเปรียบเทียบพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อังศนา ปฤชากุล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษาของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง พบว่า ปัญหาการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับคะแนน คือ ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านการวัดและการประเมินผลและด้านสื่อการเรียนการสอน ส่วนครูที่จบวิชาเอกอนุบาลจะมีปัญหาน้อยกว่าครูที่จบวิชาเอกอื่น ๆ ในทุกด้าน

สุนทร สีหามู (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนต้นแบบของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่าสภาพแวดล้อมทั่วไปในการดำเนินงานมีความเหมาะสมดี แต่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแหล่งวิทยากรในชุมชน กระบวนการดำเนินงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ " มาก " ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้มีความสุข ด้านการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ด้านการเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม แห่งการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

สุธาวัฒน์ แซ่ซี้ (2543 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่คาดหวังในเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน มุ่งพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ สติปัญญา เพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนต่อในระดับประถม ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ทำให้เด็กเกิดความรักและความไว้วางใจมากที่สุด สื่อการเรียนการสอนควรมีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเหมาะสมกับเด็กอนุบาล ห้องเรียนมีการระบายอากาศและมีแสงสว่างเพียงพอ

สายชน หมวกเหล็ก (2542 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดสระบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชน มากที่สุดคือ ปัจจัยเกี่ยวกับครู ปัจจัยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ได้แก่ โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมให้เด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมการอ่าน เขียน และคิดคำนวณได้ ปัจจัยเกี่ยวกับการบริการ อาหารและสุขภาพ ได้แก่การจัดบริการ

อาหารเสริมและอาหารกลางวันที่สะอาดถูกหลักโภชนาการ บัณฑิตจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ บัณฑิตเกี่ยวกับที่ตั้ง ได้แก่ โรงเรียนตั้งอยู่แหล่งที่สะดวกในการเดินทาง และตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีกลิ่น เสียงหรือสิ่งที่เป็นอันตราย

นิรันดร์ เลาะวิธิ (2543 : บทคัดย่อ) วิจัยความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง กรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ปกครองมีความเห็นในด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนควรจัดหลักสูตรและลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่นักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข รวมทั้งผนวกคุณธรรมและจริยธรรมให้ผสมกลมกลืน ทั้งนี้ นักเรียนควรจะเป็นผู้เลือกกิจกรรมจากสิ่งที่ครูเตรียมมา โดยครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและดำเนินการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ครูควรมีวุฒิปริญญาทางการศึกษาด้านวิชาครูอนุบาล และมีความเมตตา ครูควรใช้ภาษาให้ถูกต้องในการพูดและเขียน ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนควรจัดห้องเรียนให้มีพื้นที่กว้าง เหมาะกับการทำกิจกรรม มีสนามหญ้าออกกำลังกายกลางแจ้ง ด้านบริการ โรงเรียนควรจัดบริการน้ำดื่มที่สะอาด และการตรวจสุขภาพนักเรียน ให้ความรู้และความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อัลบูรี่ (Albury. 1977 : 5687-A) ได้ทำการวิจัยเมื่อ พ.ศ. 1967 เรื่องการพัฒนาเกณฑ์สำหรับก่อตั้งโรงเรียนอนุบาลประจำตำบล ได้ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยพบว่าเกณฑ์การจัดตั้งต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ งบประมาณ การสรรหาครู โครงสร้างของหลักสูตรให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของชุมชน

บุฟอร์ด (Buford. 1977 : 5688 -A) ได้ทำการวิจัยเมื่อ ค.ศ. 1975 เรื่องทัศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการสอนระดับอนุบาล ได้ข้อเสนอผลการวิจัยพบว่า การสอนชั้นอนุบาลควรเน้นพัฒนาการทางอารมณ์เป็นลำดับแรก การพัฒนาการทางด้านร่างกายเป็นลำดับที่ถัดมา และควรมีกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มากที่สุด

วอลสตัน (Walston. 2000 : 197) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางและการสื่อความหมายให้กับเด็ก พบว่า การสร้างสรรค์งานตัวเด็กเป็นคนเริ่มต้นในการคิด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่สำคัญ

การพัฒนาความรู้และทักษะทางศิลปะ ในการสื่อความหมายของกิจกรรมก็ต้องอาศัยประสบการณ์จริง และการสร้างความสุขในการเรียน ตัวอย่างที่น่าสนใจ ในการสร้างสรรค์

งานศิลปะของเด็กคือ การวาดภาพที่เกิดจากประสบการณ์ แล้วให้ชื่อภาพและสื่อความหมายของภาพนั้นได้

รุมบาท (Rumbaugh, 2001 : 330) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เป็นเฉพาะแบบ พบว่าครูส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะช่วยให้เด็กทำกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ถึงแม้จะเป็นเรื่องที่ยากที่จะทำให้เด็กยอมรับ หรือปรับตัวให้เข้ากันอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูเห็นว่าเด็กส่วนมากมีความสามารถที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ในชีวิตประจำวันของเด็กเองได้ค้นพบ ได้เรียนรู้ ได้สร้างแลประสบการณ์ ครูที่ดีจึงต้องมีวิธีการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้เด็กอย่างเหมาะสมและให้เกิดความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของเด็กด้วย การเรียนการสอนต้องทำให้เด็กเข้าใจตนเองตั้งแต่ในห้องเรียนเป็นสำคัญ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้วยวิธีการที่เหมาะสมโดยเฉพาะเด็กในระดับพื้นฐานของชีวิต การเรียนการสอนในอดีตจะแยกออกไม่สอดคล้องกับความต้องการและความเป็นจริงจากสังคม ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับสังคมอีกต่อไป เด็กนักเรียนก็ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จึงทำให้ต้องมีการปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ สู่อุปการปฏิรูปการศึกษาและคุณภาพของชีวิตของคนในประเทศไทย การปฏิรูปการเรียนการสอน จะจัดทำได้จะต้องมีการพัฒนาวิทยากรแกนนำ อบรมปฏิบัติการผู้บริหารและครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจ โดยผู้บริหารจะต้องให้การสนับสนุนบุคลากรในระดับก่อนประถมศึกษา ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีการนิเทศ ติดตามกำกับดูแล รวมทั้งเป็นผู้ประสานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ครูผู้สอนต้องพัฒนาตนเองในทุกด้าน ด้านการเรียนการสอน การอบรมและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ในการจัดการเรียนการสอนครูต้องเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนรู้ตามความเหมาะสม มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง ใช้สื่อที่เหมาะสมกับความต้องการ จัดกิจกรรมโดยใช้คุณธรรมและจริยธรรมผสมกลมกลืนในแต่ละประสบการณ์ เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ต่อไป

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ที่มุ่งศึกษาการดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งจะศึกษาสภาพการดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอนและเปรียบเทียบทัศนะที่เกี่ยวกับการดำเนินการปฏิรูปการเรียนการสอน ตามสถานภาพและขนาดโรงเรียน